

Votinov M.A.

O. M. Beketov National University of Urban Economy in Kharkiv
Department of bases of architectural designing and drawing

CONCEPT OF ARCHITECTURAL AND URBAN HUMANIZATION OF LARGEST CITIES IN UKRAINE

This article first defines the concept of "architectural and urban infrastructure." Hierarchical found its main components with the aim of improving the living environment integrated with the needs of man. Architectural and urban infrastructure is seen as a system of open architectural spaces with a specific spatial content according to its typological characteristics.

At present, the urban environment should be appropriate orientation of its architectural and urban planning infrastructure on the ideals of humanism.

The ideas of humanism put a man in a priority position as core values.

Under the humanization concept of the urban environment with the architectural and urban planning infrastructure refers to the development of principles, methods, scientific advice and practical techniques that can provide qualitative improvement of living environment, taking into account the spatial needs of the person.

This concept is especially important for Ukraine.

In most cities of Ukraine has accumulated a number of significant critical issues that hamper the normal development and functioning of the urban environment with the architectural and urban development infrastructure.

The prospects of sustainable development in Ukraine related to the restructuring of the architectural and urban development infrastructure of the urban environment, especially in major and largest cities.

Keywords: humanization, infrastructure, concept.

УДК 711.11

Гончарик Р. П.,

*Івано-Франківський університет права
ім. Короля Данила Галицького*

ОСОБЛИВОСТІ АРХІТЕКТУРНО-ПРОСТОРОВИХ ЗМІН ІВАНО-ФРАНКІВСЬКА В РАДЯНСЬКИЙ ПЕРІОД

Анотація: морфологічні зміни в процесі розвитку радянської архітектури мали як позитивний так і негативний вплив на загальний вигляд архітектури міст. В останні десятиліття постає вимога в переосмисленні архітектури

попередніх років та подальшого наукового дослідження з позиції сучасної методології.

В даній статті розглядається радянський період в архітектурі міста Івано-Франківська. Висвітлення загальних особливостей радянської архітектури, її позитивних та негативних рис, що дасть можливість розробити рекомендації щодо збереження чи подальшої реконструкції її об'єктів.

Ключові слова: архітектура, радянський період, предметно-просторове середовище, морфологічні зміни, громадське будівництво, житлове будівництво, промислове будівництво

Постановка проблеми.

Метою дослідження є розкриття основних етапів розвитку радянської архітектури та основних проблем з урахуванням сучасної наукової методології та сучасних потреб містобудування. В сьогоdnішніх умовах постає вимога в обґрунтуванні та в удосконаленні шляхів розвитку архітектурно просторової структури міста. Визначення основних підходів до збереження та вивчення «радянської спадщини».

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Питання радянської архітектури в різні часи привертало увагу науковців та дослідників. Дослідження розвитку та впливу архітектури радянського періоду на соціальні та просторові процеси в місті, присвятили свої праці такі науковці як А. А. Стригальов, В. Е. Хазанова, М. Й. Астаф'єва-Длугач, М. Л. Мухортов, С. О. Хан-Магомедов. Більшість з цих досліджень мали ідеологічно-політичну обумовленість та виконувались на базі марксистсько-ленінського цілісного методологічного підходу.

Проте малодослідженою залишається проблематика морфологічних змін у містах радянського періоду 1939-1989 рр., коли ці міста зазнали найбільших змін у просторовій організації.

До уваги було взято періодичну літературу (газету «Прикарпатська правда») та інтерв'ю архітекторів, які вивчали та досліджували архітектурно-просторові зміни в містах західного регіону України 1955-1975 рр.

Простежується відсутність наукового інструментарію для аналізу вказаної галузі та системного підходу вивчення. Виходячи з цього, можна сказати, що дослідження тенденцій радянської архітектури на прикладі міста Івано-Франківська є актуальним і має практичну значимість

Постановка завдання.

Метою статті є розкриття основних етапів розвитку радянської архітектури та оцінка архітектурно-просторових змін громадського, житлового та промислового будівництва в Івано-Франківську. Дослідження морфологічної

структури міста у радянський період, оскільки тут стійко зберігались народні традиції в архітектурі та створенні простору.

Аналіз основних проблем і обґрунтування підходів до збереження та використання «радянської архітектури» в даний час з урахуванням сучасної наукової методології та сучасних потреб містобудування.

Виклад основного матеріалу дослідження.

Важлива роль в сучасних умовах належить архітектурному процесу розвитку радянської архітектури (1917-1991 рр.) Це унікальне й досить "неповторне" (художнє) явище в історії світової архітектури. Варто зауважити, що радянська архітектура існувала і в СРСР, і в країнах соціалістичного табору. Серед праць, які порушують проблеми архітектури і містобудування, зростає кількість тих, які аналізують та досліджують міста, їхні сучасні проблеми та можливості розвитку.

Разом з тим, актуальною є проблематика морфологічних змін у містах радянського періоду, коли ці міста зазнали досить великих змін у просторовій організації[9, с16].

Особливий науковий інтерес у цьому аспекті становить радянська архітектура України. При цьому фіксуються переважно розбіжності творчих концепцій, але забувають про те загальне, що поєднує архітектурний феномен нового етапу в цілому [4, с16].

У радянському містобудуванні того часу загальними є спроби підпорядкувати розвиток міст замкнутим і архаїзованим планувальним схемам. У центрах міст формуються переважно симетричні осьові композиції, що складаються з великих площ і вулиць-бульварів.

Одним з головних завдань післявоєнних генеральних планів міста було створення виразного міського центру, скверів і бульварів.

Хаотична забудова та вузькі вулички старого Станіслава стали основним аргументом для соціалістичної перебудови радянського міста. Проект реконструкції 1946 р. передбачав нівелювання цих «недоліків». У статті до газети «Прикарпатська правда» начальник обласного відділу в справах архітектури В.Клочко аргументував потребу реконструкції Станіслава саме тим, що він «побудований за невдалим принципом будівництва, хаотично»[3].

«Незважаючи на те, що радіально-кільцева система, за принципом якої побудований Станіслав, є однією з кращих систем будування, вулична сітка створює враження чогось стихійного, безпланового, – зазначував у газетній статті чиновник-архітектор. – Впадає в око відсутність єдиної системи – в місті немає виразних майданів, будинки часто не гармоніюють один з другим. Місто не має певного центру. Пасажирський і товарний залізничні вузли, а головне, паровозоремонтний завод, вклинилися в центральний район міста, розрізали

його й припинили розвиток міста в східному напрямку. Відсутність головних та кільцевих магістралей створює таке становище, що автогужовий транспорт заповнює єдину пов'язуючу магістраль – одну з центральних вулиць міста – Радянську (тепер Незалежності – Б.С.). Проїзд по більшості вулиць ускладнюється їх надзвичайною вузькістю. Завданням реконструкції міста є, перш за все, створення його центру. Ряд факторів, адміністративних та побутових, показали, що він має бути створений в районі колишньої ратушної площі, міського ринку та найближчих кварталів. Проектом передбачається спорудження в центрі міста будівель для міської Ради, музею, оперного театру, монументів Леніна, Сталіна, героїв Великої Вітчизняної війни, а також побудова постійної трибуни. На привокзальній площі намічається будівництво закладів для обслуговування приїжджих: готелю, ресторанів, будинку колгоспника та інших. За парком імені Шевченка заплановано створити фізкультурний центр міста. Там будуть влаштовані спортивні майданчики, стадіони, купальні, а також побудований палац фізкультурників. Станіслав має всі дані і можливості стати красивим, зеленим, чистим містом»[3].

Проектом цієї реконструкції також було передбачено створення двох промислових зон – Хриплинського вузла та дільниці легкої індустрії в районі шкірзаводу. Житлові райони умовно поділили на три територіальні групи: багатоповерхової, малоповерхової й індивідуальної забудови. Старі будинки в історичній частині міста, на думку проєктантів, слід було капітально відремонтувати.

У житловому будівництві Івано-Франківська радянської доби наймасштабнішою була програма 1960-х років, в якій ставилось завдання забезпечення кожної сім'ї окремою квартирою. Масове житлове будівництво велось на вільних землях за міською межею на територіях колишніх селищ, що були приєднані до міста у різні періоди і забудовані малоповерховим, часто малоцінним житлом, без достатньо розвиненої інфраструктури. Так у 1950-60-х роках до міста було приєднано мікрорайон Софіївка, села Пасічна та Опришівці. Основними районами житлової забудови була північно-західна частина міста. Досить поширеним було будівництво так званих «хрущовок» серії «1-434С». До основних особливостей «хрущовок» слід віднести невеликі площі квартир, слабку звукоізоляцію, відсутність ліфтів і сміттєпроводів [5].

У 1963р. було побудовано біля тридцяти житлових будинків, в тому числі двадцять два багатоповерхових будинків по вул. Московській (нині вул. Бельведерська).

Найбільшої масовості житлове будівництво набуло у 70–75-х рр. ХХ ст. У цей період з'явилися нові житлові райони, зокрема, на вулицях Бельведерській, Набережна. У містах, фактично всюди перейшли на

спорудження дев'ятиповерхових будинків секції типової серії «111-96» (рис.1), що значно сприяло економії міського земельного фонду. У результаті такої політики за 25 років (1950–1975 рр.) житловий фонд міста зріс у 1,2 рази [10].

Фінансування будівництва житла на 90 % здійснювалось за рахунок державних коштів, решта 10 % відсотків припадало на будівництво за кошти підприємств та на індивідуальне будівництво.

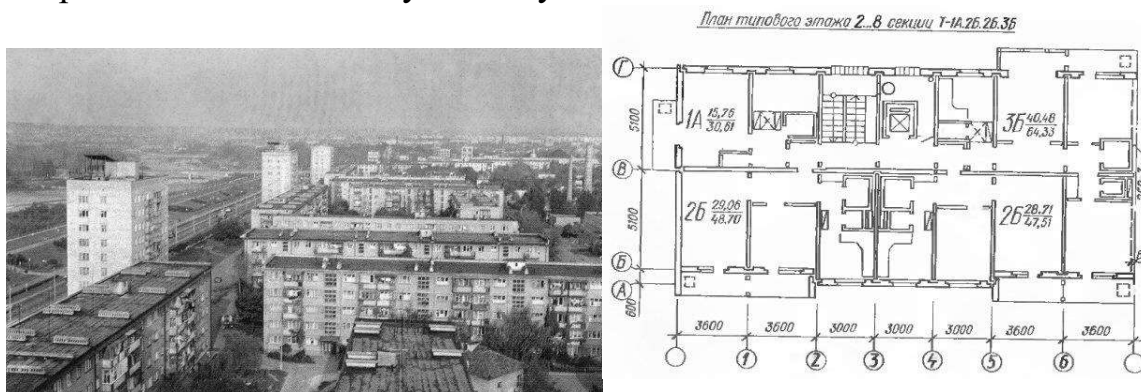

Рис. 1. Вулиця Набережна м. Івано-Франківськ

У соціальній сфері досягненням міста 1960–1975 рр. було підвищення забезпеченості житлом та відселення сімей з аварійного фонду житла. Проте плани нового будівництва, особливо будівництва об'єктів обслуговування, вулиць і доріг, інженерних мереж постійно недовиконувались, а постійна нестача коштів на ремонтні і реставраційні роботи призвела до занедбання і руйнування багатьох культових споруд, об'єктів соціальної інфраструктури, старих житлових будинків тощо.

Стильова гамма радянської архітектури громадських будівель в 1970-х-1980-х рр. стає більш варіативною. Житлова архітектура при цьому до кінця існування СРСР залишається практично поза сферою повноцінної індивідуальної архітектурної творчості. З'являлися такі характерні риси, як сувора осьова симетрія планів і фасадів, вираження на фасадах тектоніки стійко-балкової системи зі спрощеними колонами і антаблементом, виявлення в об'ємно-просторових композиціях таких якостей як монументальність, тяжкість, стійкість і т.д.

У другій половині ХХ сторіччя місто Івано-Франківськ поглинуло села Софіївку, Вовчинець, Рінь, Микитинці, Угорники, Опришівці, Хриплин, Крихівці, Пасічну. У 1978-му затверджено генеральний план Івано-Франківська, який розробив інститут Діпромісто». При розробці планувальної структури мікрорайону Пасічна Броніслав Мартин був головним архітектором у співавторстві з архітекторами Ярославом Гуменюком та Ярославом

Процаком. Розробка полягала у прив'язці типових п'яти- та дев'ятиповерхових житлових будинків з інфраструктурою з урахуванням рельєфу території. Комунікації було прокладено від вул. Галицької аж до залізничної колії, але потім з'ясувалося, що частина цієї землі не належить місту. І тому цю частину району від вул. Хіміків не було забудовано, хоч проект детального планування з інженерним забезпеченням було виконано повністю. Котельня для цієї частини району виявилась завеликою і тому не була укомплектована. Стоїть вона пустою і до сьогодні [8,93-94с].

Здійснювалася забудова міста 9-поверховими типовими житловими будинками серії 111-96 з одночасним спорудженням закладів культурно-побутового обслуговування населення, повним благоустроєм, інженерним обладнанням і озелененням території. Проводилось будівництво за кошти населення жилих будинків: кооперативних багатопверхових у жилих районах міста, індивідуальних – у селах: Тязеві, Клузові, Загвізді, Драгомирчанах, Підлужжі, Глибокій, Горохолинні, Грабовці, Дзвинячі, Жураках, Іванківці, Космачі та інших населених пунктах.

Якщо вести мову про житлову забудову та територіальний розвиток міста, то були створені нові житлові масиви на вільних від забудови ділянках і за рахунок реконструкції існуючої забудови (крім території південно-західної частини міста, яка знаходиться в шумовій зоні діючого аеродрому). Також були включення в межі міста села Вовчинець, Угринів, Угорники, Микитинці, Хриплин, Ямниця, Крихівці.

Поміж забудови багатоквартирними цегляними і панельними житловими будинками на початку 70-х років виділяються 6-поверховий житловий будинок з квартирами в двох рівнях на вул. Шевченка,37 (арх. Б.Мартин, 1969р.) – в ньому застосований новий тип квартир – і перспектива вул. Набережної з 12-ти і 9-типоверхівками.

До середини 70-х років перед архітекторами постало завдання виправляти положення: покращувати, вносити різноманітність і художні елементи. Збільшилася площа квартир, більш різноманітною стала конфігурація планів. Починається будівництво житлового масиву в Пасічній, забудова вул. Хоткевича, в кінці вул. Гетьмана Мазепи споруджується мікрорайон малосімейних квартир, в кінці вул. Чорновола – містечко для військових. Але різноманітні за конфігурацією плану комплекси в натурі виглядають безликими. Якістю виконання виділяється 5-поверховий панельний житловий будинок на вул. Бельведерській, 42, споруджений угорськими будівельниками (1977р.); серед комплексів – житловий квартал на вул. Вагилевича-Грушевського-Драгоманова, в якому вирішення верхнього поверху імітує мансардний поверх.

Наступним кроком стає пошук архітектурної виразності забудови у межах типового проектування. На околиці виростили райони панельних житлових будинків – мікрорайон “Каскад” і комплекс на вул. Івасюка (II пол.80-х років), в яких була реалізована спроба збагатити простір за допомогою різноманітного по висоті і більш мальовничого блокування секцій, які утворюють двори різної конфігурації.

Особливості проектування та подальше будівництво громадських будівель і споруд. У 1970-1980 роках мала місце спроба побавитися в народні мотиви, зокрема, вигадали так званий «Гуцульський стиль», щоб уникнути цілковитої безликоності. Тому У радянський час уніфікований стиль став догмою: панельне, блочне будівництво, типові схеми і проекти, – розповідає Ігор Панчишин. – До цього змушувала централізація виробництва та фінансування. Саме тоді розпочалося будівництво громадських споруд : Івано-Франківський аеропорт, колишнє «Молочне кафе» (рис. 2), які мали стати візитною картою цілого Прикарпаття. Тепер ці споруди вирізняються своєю формою дахами під черепицею та декоративними фасадами.

Рис. 2. Колишнє „Молочне кафе”.

Як пояснив Ігор Панчишин, суть цього псевдогуцульського стилю полягала у звичайному калькуванні певних елементів дерев'яної архітектури горян (будівельне мистецтво гуцулів насправді прекрасне, але тільки у тому в ландшафті, в якому створене) без жодного переосмислення. Переведені у бетон елементи дерев'яних конструкцій втрачали своє функціональне й технологічне призначення, та й естетично були не надто привабливими.

В 1985 році розроблялася проектна документація на пішохідну частину вулиці Незалежності. На той час це мала бути друга в Союзі (перша – в прибалтійському Шауляї) “стометрівка”. Головний акцент тоді було зроблено на відновленні фасадів, облагородженні радянських одноманітних вітрин. Фасади, карнизи, дахи мали органічно вписатися в сецесійне середовище, яке

дісталось в спадок. Були плани зайти у двори франківської “стометрівки” і привести там все до ладу. Але через значні обсяги робіт це так і не вдалося. Один з проектів передбачав облаштування всіх дворів і всіх підвальних приміщень з боку вулиці Січових Стрільців .

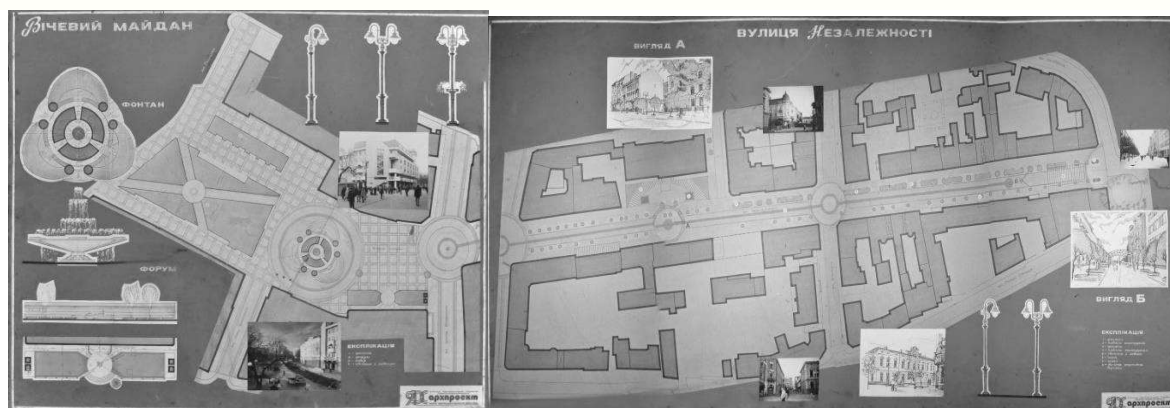

Рис. 3. Проектна документація на пішохідну частину вулиці Незалежності 1985р.

При створенні пішохідної зони було впорядковано фасади будинків, елементи їхнього декору. Досить кваліфіковано було відновлено втрачені деталі під балконних карнизів других поверхів, відновлено й відреставровано ряд автентичних дверей та в'їзних брам з металевими решітками та дерев'яними накладними декоративних решіток в'їзних брам з'явилися нові, створені за аналогією тих, що існували. Було зроблено грандіозну реконструкцію середмістя – із заміною підземних комунікацій, оновленням фасадів, дорожнього покриття. Роботу архітекторів оцінили найвищою Державною премією [9].

Якраз тоді розвиток центральної частини міста пішов таким шляхом, коли історично сформовану вуличну мережу було загалом збережено, а квартальну забудову доповнено численними будинками - «пломбами» середньої поверховості. Їх архітектурний образ суттєво збагатили елементи регіональної народної архітектури, що позитивно сприйняли як у професійному середовищі, так і мешканці міста. Тут можна сказати, що новий «мікростиль» вступив у мирну взаємодію в центрі Івано-Франківська з сецесією і конструктивізмом.[6]

У 1977 році в центрі міста Івано-Франківська на вул. Дністровській 5 почалося проектування критого ринку (на той час велике місто просто не мало критого ринку). Автором містобудівної концепції ринку став архітектор Броніслав Мартин. За первинним задумом це мала бути типова квадратна у плані споруда, але вона не отримала схвалення (як з об'ємного, так і з містобудівного погляду).

Рис. 4. Продуктовий ринок. Івано-Франківськ 1990 р.

На пропозицію інженера - конструктора Зеновія Давидюка спільно з науковцями Львівської політехніки вирішили запроєктувати та спорудити ринок круглої форми. Вперше було використано 80-метрові у діаметрі опорні конструкції нижнього ярусу і 18-метрові складки верхівки. Автор кінцевого конструктивного рішення — інженер-конструктор Орест Івасик. Останнім часом з боку головного фасаду здійснено металеву прибудову, що закрила первісний вигляд споруди, а металеві опорні конструкції закрили частину вікон будівлі, погіршивши інсоляцію критого ринку. Розташування такого потужного об'єкта торгівлі в центрі міста вже сьогодні створює транспортні проблеми в цій частині. Як свідчить «Енциклопедичний словник Івано-Франківська», «критий ринок такої архітектурної складності будувався в Україні вперше» [9, 91-92с].

У 1980-х роках почали спорудження нового будинку для обкому компартії (так званого «Білого дому») та великої соцреалістичної площі з драмтеатром, готелем, потворними „хрущовками” та неодмінним пам'ятником Леніну «Цю площу варто було б зберегти недоторканою, як приклад соцреалізму, – вважає пан Панчишин. – З одного боку – типовий радянський театр, відмінністю якого є тільки рельєф з білого каменю на фасаді, широка площа, готель, потворні «хрущовки», широкі дороги – і все це довкола пам'ятника Леніну. І далі вздовж вулиці Незалежності до мосту – будівлі типового соцреалізму.[2]

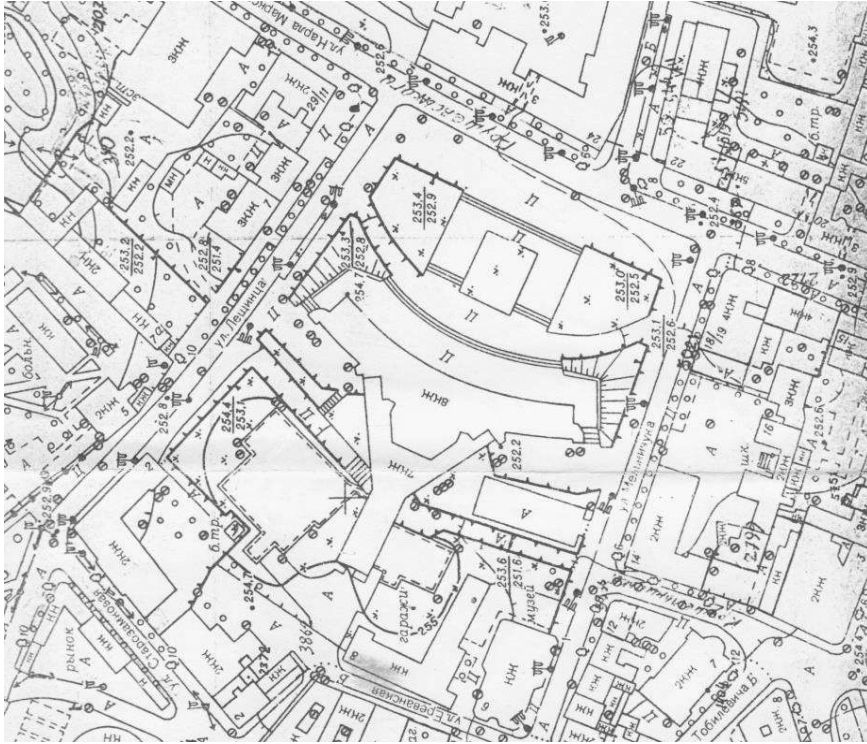

Рис. 5. Генплан будівлі міськвиконкому, обласної та міської рад (1980-ті роки)

Рис. 6. (Будівля міськвиконкому, обласної та міської рад (1980-ті роки))

Рис. 7. Музично-драматичний театр імені Івана Франка, готель Україна 1979 р.

У 1962 році І. Гринів у співавторстві з Миколою Назаровим виконав проект будинку проектно-конструкторського технологічного інституту (тепер податкова адміністрація) на вул. Незалежності. П'ятиповерхова протяжна у фасаді будівля розміщена серед історичної забудови. Протяжність підкреслювалася горизонтальними тягами, ритмом вікон. Перший поверх був облицьований чорною керамічною плиткою, служив цоколем для всього будинку. Три входи у будівлю з головного фасаду були «втоплені» в об'єм. Центральна частина будівлі «посаджена» на лінію історичної забудови вулиці. Дві бокові – дещо відсунуті у глибину [1, с. 31].

Щодо цієї будівлі точилися дискусії серед фахівців. Були негативні відгуки. Дійсно, будівля своїм сірим об'ємом «давила» на розташовану нижче історичну забудову. Появу цього об'єкта в такому вигляді фахівці пояснюють стислими термінами проектування, тотальним тиском на архітекторів. Уже в 1990-х її фасад докорінно змінили, добудувавши мансардний поверх. Сьогодні завдяки подрібненню форм фасаду, зміні вікон, внесенню кольору будівля сприймається менш агресивно.

Один з найбільш виразних проектів стилі функціоналізм – ресторан «Карпати» на вулиці Галицькій в Івано-Франківську. Запроектований у 1966 році, ставши переможцем конкурсу. Будівля дещо відсунута від лінії забудови. Головний фасад вирішений у чітких лаконічних формах. «Оживляє композицію виступаючий з чотирьохповерхового об'єму будинку одноповерховий паралелепіпед бару з терасою над ним та ефектними відкритими сходами на терасу, підрізка по першому поверху, ґратка залізобетонної перголи на даху будинку» [1, с. 32]. У 1990-х роках будівля була повністю перебудована і в ній тепер знаходиться банк.

Окремими тенденціями характеризувалось промислове будівництво.

З початку 1960-х років у структурі трудових ресурсів Західного регіону України почали виявлятися нові тенденції, зумовлені особливостями розвитку економіки та соціальної сфери. З кінця 50-х – початку 60-х років почалося інтенсивне будівництво нових підприємств, розширення і реконструкція раніше збудованих. Комплексна механізація й автоматизація виробництва дозволяла нарощувати обсяги за рахунок підвищення продуктивності праці, а не збільшення кількості працівників.

У 1975 р. державна комісія прийняла перший пусковий комплекс заводу «Автоливмаш», де розпочався випуск промислової продукції. На заводі «Позитрон» діяло десять цехів та три окремі дільниці. У січні 1976 р. випустив першу свою продукцію Івано-Франківський завод тонкого органічного синтезу (нині фірма "Барва"). 1976 р. вийшов на проектну потужність завод «Автоливмаш». Дав першу продукцію Івано-Франківський завод великопанельного домобудування. У 1976 р. на Івано-Франківському лісокомбінаті налагоджено випуск щитового художнього паркету. 1977 р. створено виробничі лісозаготівельні об'єднання «Прикарпатліс» та об'єднання «Прикарпатбудматеріали». У 1977р. паровозоремонтний завод перейшов на ремонт тепловозів. У 1978р. першу продукцію видав Івано-Франківський завод механічних пресів, нині об'єднання «Карпатпресмаш». У 1979 р. до нового приміщення в Пасічній переїхав Прикарпатський радіозавод, який перед тим діяв у смт. Лисець. У 1981 р. на території локомотиво-ремонтного заводу був відкритий пам'ятник — на п'єдестал став старий паровоз-ветеран. У 1985 р. на Івано-Франківському арматурному заводі, де виготовлялися герметичні клапани та інша арматура для магістральних трубопроводів, працювало дві тисячі чоловік. Лютий 1985 р. ознаменувався тим, що на заводі ТОС змонтовано лінію для виробництва барвників для шкіри. У січні 1987 р. здано в експлуатацію перший в республіці Івано-Франківський завод-автомат по виробництву керамічних матеріалів.[7.]

У 1972 році розпочалися будівельні роботи по спорудженню заводу «Автоливмаш» - унікального в той час для Радянського Союзу підприємства, на якому випускали автоматизовані механічні лінії (здебільшого для заводів оборонної промисловості).

Середовище, яке сформувалося на початок 90-х років, викликає масове невдоволення мешканців. Тут існує дві глобальні проблеми, які потребують вирішення: проблема стану житлових будинків і проблема організація простору дворів. Причини цього наступні.

Перша – вік житла. В місті експлуатується житло, вік якого становить понад півстоліття і яке потребує відновлення шляхом реконструкції і

модернізації. В містах Івано-Франківської області – 18% такого житла. Найважче піддаються ліквідації конструктивні дефекти панельних житлових будинків.

Фото заводу «Автоливмаш1975р.»

Архітектурні недоліки в них такі: малі площі кухонь, віталень, суміщені санвузли, прохідні кімнати, відсутність підсобних приміщень (вбудованих шаф, антресолей, комор, овочесховищ), відсутність балконів і лоджій. Квартури оснащені застарілим інженерним обладнанням, потребують заміни внутрішні сантехнічні мережі.

Друга – архітектурний образ будинків періоду індустріального будівництва, коли житло було об'єктом будівельної діяльності, а не архітектурної творчості, і робота архітекторів зводилась до прив'язки типових проектів.

Третя – організація житлового середовища, яке виникло внаслідок реалізації містобудівної ідеї «житлових районів і мікрорайонів», та «спальних районів». В них простори навколо будинків не повністю освоюються, наявні мертві зони, які не мають ні функцій, ні власників. Відзначається невідповідність проектного призначення ділянок до їх реального використання, пішохідних шляхів до планування мікрорайону. Недостатня кількість автостоянок стає причиною паркування на газонах. Наукові дослідження житлового середовища мікрорайонів показують, що розріджена забудова, в якій немає масштабних до людини впорядкованих громадських просторів, працює на роз'єднання людей.

Висновки

Радянська архітектура в останні десятиліття розвитку штучно стає вторинною відносно світового архітектурного процесу, а її досягнення, не знаходячи виходу в дуже обмежену професійну практику, залишаються хіба що в царині концептуального (“паперового”) ”зодчества”. Досить багато процесів та змін мали негативний вплив на образ міст, але були й позитивні моменти.

Розглядаючи процес формування нового архітектурного образу центрів західноукраїнських міст протягом 1955–1975 рр., слід звернути увагу на те, що це двадцятиліття характерне перевагою технократичних принципів і постулатів, штучним відділенням архітектури від її загальнокультурних основ. На практиці це призвело до одностороннього пріоритету будівельно-технологічних та будівельно-екномічних чинників, вихолощення художньої сутності архітектури. Досвід цього періоду показав, що орієнтація на кількісно-технологічні показники нівелює просторову сутність архітектури та виводить її із загальнокультурного контексту. Дотримання директивно заданого напрямку переваги «нового» над «старим» мало також негативні наслідки для формування образу центрів малих історичних міст. Друге покоління генеральних планів цих міст, опрацьоване у 1960-х роках, передбачало перш за все функціональне зонування території .

Розвиток архітектурно-планувальної структури міста відповідно до вимог тогочасного містобудування. Зосередження нових промислових підприємств і складів у північному та південно-східному промислових районах. Забезпечено винесення промислових підприємств, які знаходяться в сельбищній зоні міста і не мають умов для розширення, на нові ділянки, передбачені генеральним планом у промислових районах міста та у приміській зоні. Відбулося упорядкування житлових районів і мікрорайонів із створенням необхідного комплексу закладів культурно-побутового обслуговування населення та зелених насаджень. Розвиток центральної частини міста пішов таким шляхом, коли історично сформовану вуличну мережу було загалом збережено, а квартальну забудову доповнено численними будинками - «пломбами» середньої поверховості. Їх архітектурний образ суттєво збагатили елементи регіональної народної архітектури, що позитивно сприйняли як у професійному середовищі, так і мешканці міста. Тут можна сказати, що новий «мікростиль» вступив у мирну взаємодію в центрі Івано-Франківська з сецесією і конструктивізмом. У 1960 – 1970-х роках в архітектурі Прикарпаття визначилися два напрями: офіційний функціоналізм, який розвивався в жорстких рамках ідеологічного пресу, утилітарних підходів, та народностильовий (ново-український стиль), який проявився насамперед в індивідуальному проектуванні будівель громадського призначення.

Що стосується негативних рис, то практика проектування житлових приміщень у вказаний період була відокремлена від реальних потреб людини, не враховувала справжніх реалій побуту городян. У результаті свідомого спрощення традиційного еталона житла, в умовах гострого дефіциту житлової площі можна побачити в квартирах городян парадні завжди зачинені кімнати.

Вихід із цієї ситуації для Івано-Франківська – вивчення європейського досвіду вирішення житлових проблем і вироблення свого шляху розвитку. Наше місто невелике, і йому пасувала б квартальна забудова, яка в центральній частині не повинна перевищувати існуючу в 3-4 поверхи. Проблеми реалізації житлових будинків пострадянського періоду свідчать про необхідність високого рівня кваліфікації архітекторів і працівників контролюючих органів. Для забезпечення актуальності задуманого архітектором сприйняття багатоквартирного будинку протягом тривалого часу законодавством повинна бути передбачена відповідальність мешканців за самовільну реконструктивну діяльність. Отже, основними напрямками розвитку міста в цей період було подальше зростання Івано-Франківська як адміністративного, промислового і культурного центру Івано-Франківської області.

Список використаних джерел:

1. Гаркот І. Архітектор Іван Гринів / І. Гаркот // Своя хата. – 1997. – № 1–2. – С. 30–33
2. Горшеньов К. Майбутнє Станіславова/К.Горшеньов // газета Прикарпатська правда/ [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zbruc.eu/node/11991>.
3. Дві карти міста/ Русих П./газета Прикарпатська правда/ [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://ifportal.net/articles/full/43915>.
4. Заварихин С.П. Советская архитектура (1917 - середина 1950-х гг.): Учеб. Пособие/ С.П. Заварихин. – Л., 1984. 96 с.
5. Зинченко, М.Ю. Жилищное строительство в городах БССР в середине 1950-х – 1960-е гг. / М.Ю. Зинченко // Працы гістарычнага факультэта БДУ : навук. зб. Вып. 5 / рэдкал.:У.К. Коршук (адк. рэд.) [і інш.]. – Мінск : БДУ, 2010. – С. 39–47.
6. Історія назви наймасовішої вулиці Івано-Франківська/ [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://firtka.if.ua/?action=show&id=80256>
7. Скваврон Б. Примара промисловості/Б.Скваврон // газета Галицький кореспондент/ [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.gk-press.if.ua/node/7511>
8. Соколовський З. Архітектори радянського Івано-Франківська/ З.Соколовський. – Івано-Франківськ, 2014. – 108 с.

9. Стометрівка: приватна реконструкція / [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://gk-press.if.ua/x7454/>
10. Укрзахідпроектреставрація: Вісник. –. 1996. – Ч. 5. – С. 31– 43.

Аннотация

Морфологические изменения в процессе развития советской архитектуры имели как положительный так и отрицательное влияние на общий вид архитектуры городов. В последние десятилетия возникает требование в переосмыслении архитектуры предыдущих лет и дальнейшего научного исследования с позиции современной методологии.

В данной статье рассматривается советский период в архитектуре города Ивано-Франковска. Освещение общих особенностей советской архитектуры, ее положительных и отрицательных черт, даст возможности разработать рекомендации по сохранению или дальнейшей реконструкции ее объектов.

Ключевые слова: архитектура, советский период, предметно-пространственную среду, морфологические изменения, общественное строительство, жилищное строительство, строительство

Annotation

Morphological changes in the development of Soviet architecture had both positive and negative impact on the overall look of the architecture of cities. In recent decades, there is a requirement in previous years rethinking architecture and further research from the standpoint of modern methodology.

In this article the Soviet period in the architecture of Ivano-Frankivsk. Coverage of the general characteristics of Soviet architecture, its positive and negative features that give opportunities to develop recommendations for further preservation or reconstruction of facilities.

Keywords: architecture, Soviet period, object-spatial environment, morphological changes, public construction, residential construction, industrial construction